

ЛІХТАРІ

- Дивний ти чоловік, - кажуть колеги "по цеху", колекціонери. - Ти краще б монети золоті чи срібні збирав, а то якісь ліхтарі нікому не потрібні!

Та це все слова, а от почуття - одні і щодо монет, і щодо ліхтарів. Це підтвердить будь-хто з справжніх поціновувачів старовини.

Хоч ми в Рівному і "підперті" з обох сторін атомними електростанціями, та люди ще добре пам'ятають довгі зимові вечори без світла. Саме тоді й згадували той нехитрий пристрій, тобто ліхтар, добрим словом.

Праобразом сучасного ліхтаря тисячі роки тому були жирові лампи, які зараз можуть знайти хіба що археологи. Лампи були зроблені з глини і мали форму чайника, тільки менші за розміром. Всередину заливали рослинну олію або тваринний жир, з носика виглядала ганчірка, наскрізь просочена олією. Згодом винайшли воскову свічку, яка, навідміну від газових ліхтарів, дожила і до наших часів. Прикро, але й сьогодні ще є люди, що користуються ліхтарями повсякденно. Це мешканці маленьких хуторів, де немає звичайної, на наш погляд, електрики. І чомусь мені здається, що скоріше зникнуть з мапи ті хутори, аніж їхні жителі побачать електричне світло. Ми, що звикли до всіляких благ цивілізації, навіть не уявляємо, як в 21 столітті можна жити без електрики.

Що стосується саме ліхтарів, то їх можна поділити на декілька видів. Основні з них: службові, промислові та побутові. Про служ-

Рівне. Залізничний вокзал. Вуличні газові ліхтарі

іздах та станціях як сигналізатор, маючи в комплекті шельця різного кольору, інформував обслугу локомотива про небезпеку на колії або під час відправлення потягу. Наглядачі колій також не могли обійтися без спеціального ліхтаря, перевіряючи колії чи механізми потяга в нічний час.

Легендарні вуличні ліхтарі теж потрібно зарахувати до категорії службових, адже саме вони гарантували безпеку на вулицях. Службовця, який їх обслуговував (запалював, гасив, доглядав), завжди шанували серед городян (у селах вуличних ліхтарів не було).

Промислові ліхтарі освітлювали фабрики, заводи, мануфактури, їх використовували шахтарі при видобуванні руди чи вугілля мали простішу, ніж у службових, конструкцію і з вигляду не були такі привабливі. Сконструйовані вони так, щоб максимально віддавати світло для забезпечення комфортних умов на виробництві, або у великих приміщеннях фабрик.

Про побутові ліхтарі можемо говорити значно більше, ніж про промислові. Незважаючи на досить буденну, на перший погляд, назву, ця тема може вразити будь-кого. Кожен із нас бачив у магазинах чи на базарах неймовірну кількість електричних ламп, світильників, бра різної величини (як геометричної, так і цінної). Є і справжні витвори мистецтва. Так і сто років тому, так званних побутових ліхтарів (чи то газових, чи то карбітових) існувала велика кількість, причому різних форм і видів. Одні висіли на стелі, інші стояли на столі чи, навіть, на підлозі. Що стосується цінності ліхтарів, то були вони як зі звичайної бляхи (для більшості люду - простих селян та міщан), так і зі срібла. Були навіть позолочені з кришталевим склом. Такі ліхтарі могли собі дозволити хіба що "пани".

До болю нагадає сьогодні, хоча стільки років будували комунізм, де всі мали бути рівними, та сталося як у тій пісні: "Будували комунізм, але в нас не вийшло". Шкода, для нас будівництво обійшлося нам дорогою ціною.

Рівненські ліхтарі

чайника, тільки менші за розміром. Всередину заливали рослинну олію або тваринний жир, з носика виглядала ганчірка, наскрізь просочена олією. Згодом винайшли воскову свічку, яка, навідміну від газових ліхтарів, дожила і до наших часів. Прикро, але й сьогодні ще є люди, що користуються ліхтарями повсякденно. Це мешканці маленьких хуторів, де немає звичайної, на наш погляд, електрики. І чомусь мені здається, що скоріше зникнуть з мапи ті хутори, аніж їхні жителі побачать електричне світло. Ми, що звикли до всіляких благ цивілізації, навіть не уявляємо, як в 21 столітті можна жити без електрики.

Що стосується саме ліхтарів, то їх можна поділити на декілька видів. Основні з них: службові, промислові та побутові. Про служ-

Рівненські ліхтарі 1930-ті роки

бові ліхтарі можна написати цілу книгу, бо це був дійсно важливий пристрій в діяльності різноманітних служб. Наприклад, поліція як військова, так і цивільна, перевіряючи документи чи перелітки в нічний час, використовувала маленькі, майже кишенькові, газові або карбітові ліхтаріки (під час Другої світової війни вже користувались електричними ліхтарями). Зокрема, карбітовим ліхтарем був оснащений службовий велосипед як тої ж поліції, так і поштаря (та й, напевно, багато приватних велосипедів теж мали такі ж).

Мусимо віддати належне залізничному ліхтарю. Впродовж багатьох десятиліть цей надзвичайно важливий пристрій, служив працівникам залізниць на пере-

слуговував (запалював, гасив, доглядав), завжди шанували серед городян (у селах вуличних ліхтарів не було).

Промислові ліхтарі освітлювали фабрики, заводи, мануфактури, їх використовували шахтарі при видобуванні руди чи вугілля мали простішу, ніж у службових, конструкцію і з вигляду не були такі привабливі. Сконструйовані вони так, щоб максимально віддавати світло для забезпечення комфортних умов на виробництві, або у великих приміщеннях фабрик.

Про побутові ліхтарі можемо говорити значно більше, ніж про промислові. Незважаючи на досить буденну, на перший погляд, назву, ця тема може вразити будь-кого. Кожен із нас бачив у магазинах чи на базарах неймовірну кількість електричних ламп, світильників, бра різної величини (як геометричної, так і цінної). Є і справжні витвори мистецтва. Так і сто років тому, так званних побутових ліхтарів (чи то газових, чи то карбітових) існувала велика кількість, причому різних форм і видів. Одні висіли на стелі, інші стояли на столі чи, навіть, на підлозі. Що стосується цінності ліхтарів, то були вони як зі звичайної бляхи (для більшості люду - простих селян та міщан), так і зі срібла. Були навіть позолочені з кришталевим склом. Такі ліхтарі могли собі дозволити хіба що "пани".

До болю нагадає сьогодні, хоча стільки років будували комунізм, де всі мали бути рівними, та сталося як у тій пісні: "Будували комунізм, але в нас не вийшло". Шкода, для нас будівництво обійшлося нам дорогою ціною.

Та не будемо про сумне. Що стосується власне ліхтарів, то напрошується висновок: якої б форми, функції, ціни вони не мали, а у всі часи служили людам, несли і берегли таке необхідне всім світло.

P.S. Буду радий почути розповіді про цікаві предмети колекціонування з районів області. Знаю напевно, що там є ентузіасти, що організовують цілі музеї, нехай і сільські. Контактний телефон: (067) 837 - 58 - 49.

Статтю підготовлено за сприяння Миської громадської організації товариства колекціонерів "Антикваріат давнього міста", що за адресою : м. Рівне, вул. Соборна, 190.